

УДК 316.42

Т.В. Устік, канд. екон. наук, доцент
Сумський національний аграрний університет, м. Суми, Україна

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ
ТИСЯЧОЛІТТЯ (2000-2015) ТА ПОРЯДКУ ДЕННОГО В СФЕРІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ (2016-2030)**

У статті проведено порівняння Цілей розвитку тисячоліття та Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 за широким колом ознак, з метою визначення відмінностей між ними і окреслення динаміку

змін цілей сталого розвитку. В результаті дослідження виявлено кілька основних відмінностей між двома наборами цілей: 1) ПДСР передбачає не скорочення бідності, а її викорінення (встановлення нульових цілей), 2) цілі ПДСР (на відміну від ЦРТ) є універсальними і будуть застосовуватися як розвиненими країнами, так і тими, що розвиваються; 3) багато сфер, що їх оминули увагою у ЦРТ знайшли своє місце в ПДСР (наприклад надійна і стала енергія); 4) у ПДСР наголос зміщується у бік інклюзивності: вираз «для всіх», відсутній у ЦРТ, з'являється в шести нових цілях; 5) ПДСР розроблялися відразу кількома робочими групами і на кількох рівнях із консультаціями у більш ніж 100 країнах світу, на відміну від ЦРТ були розроблені технократам, які здійснювали дуже обмежені консультації з іншими зацікавленими сторонами.

Ключові слова: сталий розвиток, програма сталого розвитку, цілі розвитку тисячоліття, глобальне партнерство, сталий розвиток довкілля.

Постановка проблеми. Ухвалення цілей сталого розвитку (ЦСР) у вересні 2015 р. на Генеральній асамблеї Організації об'єднаних націй стало новою точкою відліку у сфері сталого розвитку, оскільки змінилася база порівняння і цілі до яких слід прагнути. Цілі розвитку тисячоліття (далі ЦРТ) (2000-2015) було змінено на Порядок денних у сфері сталого розвитку на період до 2030 р. (далі ПДСР) (2016-2030). Зміна ЦРТ на ПДСР не є лише поверховою, як це може видатися на перший погляд, адже згадані два набори цілей сталого розвитку відрізняються не тільки широтою цілей, але й порядком підготовки, метою і політичним процесом, що спричинив до їх ухвалення. Незначна кількість часу, що минула з моменту ухвалення ПДСР на Генеральній асамблеї ООН спричинила до того, що питання порівняння ЦРТ та ПДСР не достатньо розглянуті. Це в свою чергу вказує на актуальність даного питання.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Дослідження з цього питання можна умовно поділити на три групи: 1) аналізуються ЦРТ [6, 10, 15]; 2) аналізують ПДСР [4, 7, 11]; 3) компаративні дослідження, які аналізують відмінності між двома переліками цілей сталого розвитку [1, 3, 9, 16].

В дослідженнях першої групи вказуються недоліки ЦРТ до яких відносять: 1) кулуарний характер ухвалення [6, 10, 15], 2) упущення деяких цілей сталого розвитку [6, 15], 3) не універсальність, тобто такі, що можуть бути застосовані тільки до країн, що розвиваються, але не до розвинутих [6, 10, 15]. Водночас підкреслюється, що ЦРТ «сформували

глобальний дискурс сталого розвитку» [6, с. 370] і були «набагато більш ефективні, ніж від них будь-хто міг очікувати» [9, с. 9].

У дослідженнях другої групи аналізується ПДСР. Підкреслюється, що ПДСР «значно відрізняються від ЦРТ, як за концепцією, так і за метою і навіть на політичними подіями, що за ними стоять» [9, с. 2]. ПДСР описуються як такі, що «мають справу із практикою несталого розвитку капіталізму, що має місце в сучасній економічній глобалізації» [4, с. 264]. Одним із небагатьох недоліків ПДСР, на який звертається увага у літературних джерелах, називають «подальше сприйняття економічного розвитку як мети» [11, с. 292].

Висвітлення ПДСР іще знаходиться на початковій стадії через кілька причин. По-перше, через невеликий проміжок часу, що минув із часу їх ухвалення. По-друге, неможливо судити про успішність досягнення цілей без аналізу того, як вони сприймають і впроваджуються в життя, що наразі неможливо. Саме недостатній аналіз ПДСР з точки зору того, наскільки вони відійшли від ЦРТ зумовлює необхідність дослідження цих питань.

Мета статті. Метою дослідження є порівняння ЦРТ та ПДСР за широким колом ознак, з метою визначення відмінностей між ними і окреслити динаміку змін цілей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктами нашого дослідження є дві амбіційні програми сталого розвитку ухвалені ООН у 21 сторіччі (табл. 1).

Ухваленні у 2001 р. ЦРТ стали фактично першою всеосяжною програмою сталого розвитку в історії, яку підтримали 189 країн світу [6]. Самі ЦРТ були ухвалені ООН фактично як додаток до Декларації тисячоліття [14]. Сама Декларація тисячоліття була створена протягом короткого часу у 1999-2000 рр. в основному Джоном Руггі (*John Ruggie*), професором міжнародних відносин, спеціальним радником на той час Генерального секретаря ООН Кофі Аннана [15, с. 115]. Декларація є об'ємним документом, що закликає до глобальної та соціальної справедливості та сталого розвитку у 21 сторіччі. Однак цілі розвитку були, здебільшого, переписані із цілей Комітету сприяння розвитку ОЕСР [15, с. 115]. Після прийняття Декларації тисячоліття, було скликано робочу групу експертів із ООН, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, ОЕСР з метою визначення глобальних цілей в сфері сталого розвитку. ЦРТ були ухвалені у 2001 р. і в цілому вважаються такими, що принесли більше користі. ЦРТ були важливим кроком на шляху до мобілізації глобальної підтримки сталого розвитку.

1. Загальна інформація про ЦРТ та ПДСР *

Показник	Цілі розвитку тисячоліття	Порядок денних у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.
рік ухвалення	2001	2015
період дії	2000-2015	2016-2030
кількість цілей	8	17
Результативні показники	21	169
процес встановлення	розроблені технократами з обмеженими консультаціями	участь усіх зацікавлених сторін, всеосяжні консультації

* - складено автором на основі [12]

ПДСР було ухвалено 25 вересня на четвертому пленарному засіданні 70-ї сесії Генеральної асамблеї ООН. Консультації та обговорення при ухваленні ПДСР були набагато ширші, ніж при ЦРТ, адже ПДСР розроблялися відразу кількома робочими групами і на кількох рівнях із консультаціями у більш ніж 100 країнах світу [9, с. 45-46]. ПДСР є значним кроком вперед, адже 1) ПДСР передбачає не скорочення бідності, а її викорінення, 2) важливість скорочення нерівності як між окремими особами, так і між групами; 3) цілі є універсальними і будуть застосовуватися як розвиненими країнами, так і тими, що розвиваються; 4) багато сфер, що їх оминули увагою у ЦРТ знайшли своє місце в ПДСР (наприклад надійна і стала енергія). Розглянемо цілі ЦРТ та ПДСР (табл. 2)

Відразу, що впадає у вічі при аналізі ЦРТ і ПДСР відчувається зміна мовних акцентів, відчувається, що наголос зміщується у бік інклюзивності. Для прикладу, вираз «для всіх», відсутній у ЦРТ, з'являється в шести нових цілях. Найбільшою зміною у цілях є розподіл однією ЦРТ 7, що стосується сталого розвитку довкілля на напрямки: в області енергетики, економічного зростання, індустріалізації, використання морських ресурсів, сільського господарства, виробництва, споживання, водних ресурсів і санітарії.

ЦРТ відрізняються від ПДСР не тільки кількістю цілей і завдань, але і своєю метою, концепцією, політичними процесами, що призвели до їх появи.

2. Цілі ЦРТ та ПДСР [12]

Цілі розвитку тисячоліття (2000-2015)	Порядок денний у сфері сталого розвитку та період до 2030 року
<p>ЦРТ 1. Подолати бідність і голод;</p> <p>ЦРТ 2. Забезпечення якісної освіти впродовж життя;</p> <p>ЦРТ 3. Забезпечення гендерної рівності;</p> <p>ЦРТ 4. Зменшення дитячої смертності;</p> <p>ЦРТ 5. Поліпшення здоров'я матерів;</p> <p>ЦРТ 6. Обмеження поширення Віл-інфекції / СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденції до скорочення їх масштабів;</p> <p>ЦРТ 7. Сталий розвиток довкілля;</p> <p>ЦРТ 8. Глобальне партнерство для розвитку.</p>	<p>ПДСР 1. Подолання бідності у всіх її формах та усюди</p> <p>ПДСР 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства</p> <p>ПДСР 3. Забезпечення здорового способу життя і сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці</p> <p>ПДСР 4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх</p> <p>ПДСР 5. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчаток</p> <p>ПДСР 6. Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх</p> <p>ПДСР 7. Забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх</p> <p>ПДСР 8. Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх</p> <p>ПДСР 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціями</p> <p>ПДСР 10. Скорочення нерівності всередині країн і між ними</p> <p>ПДСР 11. Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічній стійкості міст і населених пунктів</p> <p>ПДСР 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва</p> <p>ПДСР 13. Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками</p> <p>ПДСР 14. Збереження та раціональне використання океанів, морів, морських ресурсів в інтересах сталого розвитку</p> <p>ПДСР 15. Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та повернення втрат біорізноманіття</p> <p>ПДСР 16. Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях</p> <p>ПДСР 17. Зміцнення засобів здійснення й активізації роботи в рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.</p>

ЦРТ фактично були повісткою дня допомоги глобального Півдня глобальному Півдню. Цілі завдання ЦРТ, наприклад такі як забезпечення загальної початкової освіти були, в основному, актуальні для країн, що розвиваються і позначили мінімальний стандарт розвитку. Деякими авторами [10] стверджується, що ЦРТ були ініційовані міністрами з питань розвитку заможних країн і керівниками установ із розвитку, які шукали нове обґрунтування допомоги в контексті закінчення холодної війти, нової геополітичної ситуації і поширення неоліберальної глобалізації. ЦРТ були б корисними у комунікації чіткої мети допомоги з метою мобілізації громадської підтримки. На противагу цьому, ПДСР є глобальним порядком денних у сфері сталого розвитку. ПДСР встановлює універсальну ціль, яка встановлюється для всіх країн, а не тільки для тих, що розвиваються, іншими словами ПДСР є актуальними як для США, так і для Анголи.

По-друге, ЦРТ зосереджені на бідності, що розуміється як задоволення базових потреб. Вісім ЦРТ та 21 ціль були спрямовані на викорінення крайньої бідності. Однак з часом концепція розвитку, закладена в ЦРТ змінювалася. На противагу цьому, ПДСР, передбачає ліквідацію бідності, як основної мети, 17 ПДСР та 169 цілей встановлюють ширше коло завдань, що включають екологічні, соціальні, економічні.

По-третє, ЦРТ були розроблені технократам, які здійснювали дуже обмежені консультації з іншими зацікавленими сторонами, що було визнано серйозним недоліком. По суті це означало, що формулювання ЦРТ були не прив'язані, як це повинно було б бути, і не спиралися на міжнародні програми дій. ЦРТ у значній мірі були підготовлені Офісом Генерального секретаря ООН за участі іншого персоналу ООН за зачиненими дверима. Процес ухвалення ЦРТ був недосконалий у зв'язку з кількома аспектами. По-перше, не було прозорості у процесі встановлення цілей, індикаторів та цілей. Звісно відсутність прозорості не можна пов'язувати із зловживаннями з боку укладачів ЦРТ, це, скоріше, було відображенням політичних процесів на той час. Іншими словами, укладачі намагалися знайти спосіб зберегти ідеї Декларації тисячоліття за обмеженої політичної підтримки. По-друге, не було жодної можливості зворотного зв'язку у процесі встановлення цілей і показників. По-третє, процес вибору цілей, завдань і індикаторів ЦРТ був не достатньо дорадчим. Ухвалення рішення у дорадчому процесі вимагає пояснення причин за якими було обрано той чи інший варіант, наводячи доводи, можливі варіанти і обґрунтовуючи обраний варіант. Вислуховувати і враховувати думки інших експертів та зацікавлених сторін також є ознакою дорадчого процесу. Оскільки ЦРТ розглядалися як можливість

порятунку і надання нового життя Декларації тисячоліття, завданням укладачів ЦРТ, як виглядає, було застосування своїх глибоких спеціалізованих знань, а не публічне обговорення і дискусія.

Цілком очевидно, що ЦРТ сформували дискурс глобального розвитку. Уряди країн і міжнародні інституції узгоджували свої програми за ЦРТ. ЦРТ збільшив розмір міжнародної допомоги і спрямував цей потік у бідні країни, акцентував увагу на деяких темах, яким не приділялося достатньої уваги, наприклад материнська смертність [16, с. 281]. Однак дуже важко встановити причинно-наслідковий зв'язок між ЦРТ і зміною показників деяких головних їх індикаторів.

Щоб краще орієнтуватися у викладенні нашого подальшого матеріалу поставимо таке питання: а для чого взагалі потрібне цілі сталого розвитку?

Є кілька варіантів відповіді на це питання. Цілі розвитку можуть бути використані урядами для звіту щодо досягнення прогресу, для координації прогресу в галузі розвитку серед широкого кола зацікавлених сторін, які часто мають взаємовиключні цілі, направляти розподіл обмежених ресурсів в області сталого розвитку, хвалити або звинувачувати конкретних дійових осіб за їх успіхи або невдачі в забезпеченні глобального розвитку, розподіл обов'язків у сфері сталого розвитку, встановити загальні норми, які згодом можуть формувати практику сталого розвитку. Таким чином, оптимальна структура цілей в області сталого розвитку буде залежати від припущення, в чому полягає мета таких цілей. Якщо цілі повинні служити реальним дороговказом для розподілу обмежених ресурсів і координації політики, тоді вони повинні бути структуровані таким чином, що може забезпечити наявність обґрунтованих і виважених стандартів, за якими можна оцінювати дії. Якщо ж вони просто є спробою встановлення того як би мав виглядати ідеальний справедливий світ, тоді важко зрозуміти чому так багато зусиль повинні йти на встановлення цілей, індикаторів і темпів прогресу.

Ми вважаємо, що цілі повинні бути значимими і спрямовувати політику сталого розвитку, а не бути ідеалізованими нормами, майже недосяжними на Землі. Багато інших міжнародних угод уже встановлюють бажані норми, в тому числі і Права людини.

У ЦРТ, так і у ПДСР є багато «нульових цілей» і занадто амбіційних цілей, на що ми б хотіли звернути увагу. Ми називаємо «нульовими цілями» цілі в яких конкретний, визначений ціллю, недолік повинен бути повністю ліквідований протягом встановленого періоду. Уточнимо, що це аж ніяк не означає, що ніхто не зіткнеться із цим недоліком, але те, що всі люди, що б хотіли уникнути цього недоліку, мали б змогу це зробити.

Наприклад, якщо людина вирішила за власним бажанням кинути школу і не навчатися далі це буде результатом її рішення, а не результатом відсутності можливості отримати освіту. У ЦРТ багато «нульових цілей», серед них слід назвати і досягнення повної зайнятості для всіх, загальна початкова освіта та ін.. Деякі цілі були закладено із скороченням, наприклад, показник материнської смертності мав бути скорочений на три четвертих, а дитячої смертності – на дві третини, бідність – у два рази. Для багатьох інших цілей, не було вказано чіткого вимірника прогресу: втрата біорізноманіття повинна була бути просто «зменшена», а рівень захворюваності на малярію повинен був бути «зупинений і повернутий назад».

Різні теми прогресу ЦРТ можуть вказувати на те, що цілі можуть бути внутрішньо суперечливими. Наприклад, країна, що досягла повної і продуктивної зайнятості для всіх свої громадян, з більшою ймовірністю усуне також багато із деяких проблем, що відслідковуються в різних інших ЦРТ. З іншого боку, країна яка досягає скорочення масштабів бідності тільки на 50% навряд чи забезпечить повний доступ до лікування усіх осіб, що страждають від Віл/СНІДу. «Нульові цілі» можна захищати аргументуючи це тим, що всі «потерпілі» особи будуть відчувати, що про них турбуються, а не залишаються поза увагою. Часто на підтримку «нульових цілей» наводять аргумент про те, що вони малюють ідеальну картину того, як би ми хотіли, щоб світ виглядав. Однак, дуже важко уявити собі світ у 2030 р. без війн і бідності, як би ми того не хотіли.

Інший момент, на який ми б хотіли звернути увагу стосується надзвичайно амбітних цілей. Наприклад, розглянемо ПДСР 8 передбачає сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх. ПДСР 8 включає показник для моніторингу 8.1, який містить заклик до країн «підтримувати економічне зростання на одну особу населення відповідно до національних умов і, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7 відсотків на рік у найменш розвинених країнах» [12]. Це означає, що країни, які наразі переживають не найкращі часи через громадянські війни або авторитарне правління, повинні раптом почати зростати темпами небаченими до цього протягом 15 років? Ймовірність такого варіанту розвитку подій дуже мало ймовірно, адже окрім бажань, є ще й така об’єктивна річ як економіка. Більше того, знову повертаємося до питання поєднання цілей, ПДСР 8 стає ще більш складною для реалізації, якщо врахувати критерії ПДСР 10.1 в якому йдеться про те, що до 2030 року слід «поступово досягти й підтримувати

зростання доходів найменш забезпечених 40 відсотків населення на рівні, що перевищує середній по країні» [12].

Тобто, починаючи із 2016 року, якщо дотримувати букви ПДСР Сирія, Зімбабве, Судан, Ангола повинні зростати безпрецедентними для них темпами і значна частка цього зростання повинна йти найбільшій частині 40% населення. Ми ведемо до того, що здійснити це у такому обмеженому часовому просторі при таких значних і реальних перешкодах практично неможливо. Така картина світу є бажаною, але важко досяжною. Надзвичайно амбітні цілі і амбітні показники моніторингу, що до них прикладаються не спрямовують дії, не беруть до уваги серйозні компроміси, на які слід йти у визначенні пріоритетів сталого розвитку.

Розглянемо інформацію про зростання ВВП 23 найбільш бідніших країн світу за версією журналу «Глобальні фінанси» наведену Світовим банком (табл. 3).

Тільки три з них мають середнє зростання ВВП більше, ніж 7 % за період спостереження, однак жодна із них не мало зростання 15 років поспіль. Дуже малоймовірним є те, що навіть більшість із цих країн зростатимуть на рівні 7 % у рік.

ПДСР безперечно є більш всеосяжними, ніж ЦРТ і охоплюють питання, що не згадувалися у останніх. Безперечно, це робить мобілізацію навколо цілей ПДСР більш складним процесом, але всі науковці погоджуються із тим фактом, що складність сталого глобального розвитку не у повній мірі була представлена у ЦРТ.

Важливим аспектом порівняння, на наш погляд, є розподіл боротьби з голодом і бідністю по різних цілях. У ЦРТ вони були сконцентровані у одній цілі ЦРТ 1, натомість ПДСР підходить до цих питань окремо.

У питаннях фінансування ЦРТ і ПДСР також відрізняються. ЦРТ в основному передбачалося, що фінансування здійснюватиметься за рахунок потоків допомоги. ПДСР, натомість, ставить в основу стратегії стійкий, інклюзивний економічний розвиток, здатність країн вирішувати соціальні проблеми за рахунок поліпшення своїх можливостей генерування доходів.

ПДСР підкреслюється, що миролюбні, добре керовані країни процвітають і ПДСР робить наголос на тому, що побудова мирного світу має вирішальне значення для успіху у боротьбі із голодом і бідністю. Хоча це питання ігнорувалося у ЦРТ, воно посідає чільне місце у ПДСР 16.

Також можна підкреслити, що в той час, як ЦРТ роблять наголос більше на кількості, у ПДСР більше увагу уже приділяється і питанням якості.

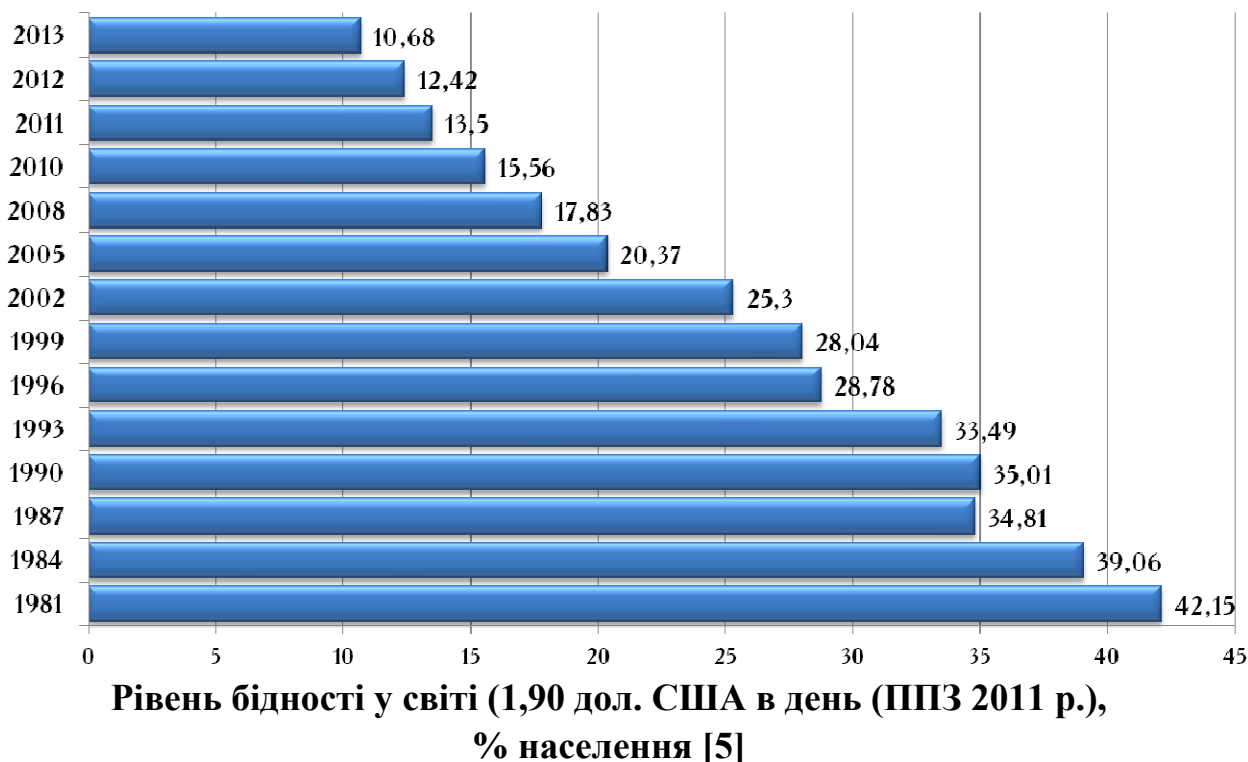
3. Зростання ВВП найбідніших країн світу, % [2]

Країна	Роки													В середньому, %
	1986	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Афганістан			11,2	5,6	13,7	3,6	21,0	8,4	6,1	14,4	2,0	1,3	1,5	8,1
Бурунді	3,3	-7,9	0,9	5,4	4,8	5,0	3,5	3,8	4,2	4,0	4,6	4,7	-2,5	2,6
Буркіна-Фасо	8,0	5,7	8,7	6,3	5,7	7,3	3,0	8,4	6,5	6,5	3,6	4,0	4,0	6,0
Центральна африканська Республіка	3,6	7,2	0,9	3,6	4,6	2,1	1,7	3,0	3,3	2,9	-37,0	-1,3	5,5	0,0
Конго	-6,9	4,0	7,8	6,2	-1,6	5,6	7,5	8,8	3,4	3,8	3,4	6,8	2,6	4,0
Комори	1,9	3,6	2,8	2,6	0,8	0,4	1,9	2,2	2,6	3,0	3,5	2,1		2,3
Еритрея		2,9	2,6	-1,0	1,4	-9,8	3,9	2,2	8,7					1,4
Ефіопія	9,7	6,1	11,8	10,8	11,5	10,8	8,8	12,6	11,2	8,6	10,6	10,3	9,6	10,2
Гвінея		4,6	3,0	2,5	1,8	4,9	-0,3	1,9	3,9	3,9	2,3	0,4	0,1	2,4
Гвінея-Бісау	-0,8	4,4	4,3	2,3	3,2	3,2	3,3	4,4	9,3	-1,8	0,8	2,5	4,8	3,1
Гаїті			1,8	2,3	3,3	0,8	3,1	-5,5	5,5	2,9	4,2	2,8	1,7	2,1
Ліберія	-1,7	-4,3	5,3	8,0	9,5	7,1	5,3	6,1	8,2	8,0	8,7	0,7	0,3	4,7
Мадагаскар	2,0	1,7	4,6	5,0	6,2	7,1	-4,0	0,3	1,5	3,0	2,3	3,1	3,0	2,8
Малі	2,7	0,9	10,4	12,5	8,3	9,5	11,7	10,9	7,7	11,2	7,0	7,8	7,6	8,3
М'янма	-1,1	6,9									8,5	8,5	7,0	6,0
Мозамбік	-2,3	2,2	8,7	9,9	7,4	6,9	6,4	6,7	7,1	7,2	7,1	7,4	6,3	6,2
Малаві	-0,2	16,7	3,3	4,7	9,6	7,6	8,3	6,9	4,9	1,9	5,2	5,7	3,0	6,0
Нігер	6,4	2,6	4,5	5,8	3,1	9,6	-0,7	8,4	2,3	11,8	5,3	7,0	3,6	5,4
Непал	4,6	3,5	3,5	3,4	3,4	6,1	4,5	4,8	3,4	4,8	4,1	5,4	3,4	4,2
Південний Судан							5,0	5,5	-4,6	-46,1	13,1	3,4	-6,3	-4,3
Того	1,6	7,8	1,2	4,1	2,3	2,2	3,5	4,0	4,9	4,8	4,0	5,9	5,5	4,0
Уганда	0,4	11,5	6,3	10,8	8,4	8,7	7,3	5,2	9,7	4,4	3,3	4,8	5,0	6,6
Зімбабве	2,1	0,2	-5,7	-3,5	-3,7	-17,7	6,0	11,4	11,9	10,6	4,5	3,8	1,1	1,6

Як ми уже зазначали, визначити настільки як ЦРТ, так і ПДСР вплинули на сталий розвиток складно через те, що це дуже багатогранний і складний процес. Однак, якщо проаналізувати офіційну статистику Світового банку, що стосується бідності у світі, то можна стверджувати, що прогрес у питаннях боротьби із бідністю у світі очевидний (рисунок).

Так, якщо у 1981 р. рівень бідності був на рівні 42,15 %, то у 2013 р. він скоротився до 10,68 %. З рис. 1 також можна зробити висновок, що було тільки два часові відрізки, коли рівень бідності залишався відносно

сталим, або навіть збільшувався, порівняно із попереднім періодом: 1) 1996-1999 рр. і 2) 1987-1990 рр.

Якщо аналізувати темпи скорочення бідності у світі за період дії ЦРТ, то можна зробити висновок, що відбулося скорочення рівня бідності із 28 % до 10 %. Підкреслимо, що на сьогодні статистика щодо рівня бідності у Світовому банку наявна тільки за період до 2013 року, а, отже, два роки дії ЦРТ не враховано у статистику.

Однак, якщо розглянути статистику рівня бідності за групами країн залежно від їхнього рівня розвитку (табл. 4), то можна сказати, що проблеми боротьби із бідністю все ще дуже актуальна у країнах з низьким рівнем доходів. У країнах з низьким рівнем доходу рівень бідності хоч і зменшився за аналізований період із піку у 70 % до 46,2 % у 2013 р., однак все ще залишається на достатньо високому рівневі.

Коли половина населення знаходиться на межі бідності, не може йтися про сталий розвиток і у інших аспектах, зокрема екологічних, оскільки на першому місці виживання. Саме тому у цілях розвитку боротьба із бідністю і голодом займають перші позиції. У країнах із доходом нижче середнього рівень бідності також скоротився із 50,7 % до 16,4 %. Втім, навіть у розвинутих країнах бідністю іще не повністю подолана, тому ПДСР 1 актуальна і в них.

4. Рівень бідності в деяких географічних регіонах світу,%* [5]

Регіон	Роки													
	1981	1984	1987	1990	1993	1996	1999	2002	2005	2008	2010	2011	2012	2013
Східна Азія та Тихоокеанський регіон	80,5	69,9	58,3	60,2	52,4	39,4	37,2	29	18,4	14,9	11,1	8,44	7,12	3,54
Європа і Центральна Азія	-	-	2,95	4,04	6,92	7,77	8,1	6,28	5,11	3,3	3,03	2,73	2,53	2,25
Південна Америка і країни Карибського басейну	16,2	19	14,7	15,8	14,4	14,2	13,9	13	9,85	7,13	6,46	5,98	5,55	5,4
Країни з низьким доходом	65,1	66,3	65,9	66,9	70,5	68,3	66,6	64,1	58,4	54,5	52,1	50,1	48,1	46,2
Країни з доходом нижче середнього	50,7	48,7	46,4	42,3	43,1	39	37,6	35,6	30,9	27,5	23,5	20,1	18,3	16,4
Близький схід і Північна Африка	-	8,34	8,45	6,03	5,6	4,82	3,82	-	3,02	2,08	-	-	-	-
Світ	42,2	39,1	34,8	35	33,5	28,8	28	25,3	20,4	17,8	15,6	13,5	12,4	10,7

* - бідність = 1,90 дол. США на день за рівнем ППЗ 2011 р., %

Висновки. Ухвалення у 2015 на Генеральній асамблеї ООН ПДСР стало важливим кроком у глобальному русі за сталий розвиток. Аналіз ПДСР на основі порівняння із попередніми цілями ЦРТ дав нам підставу стверджувати, що ПДСР є значним кроком вперед, адже 1) ПДСР передбачає не скорочення бідності, а її викорінення (встановлення нульових цілей), 2) важливість скорочення нерівності як між окремими особами, так і між групами; 3) цілі ПДСР (на відміну від ЦРТ) є універсальними і будуть застосовуватися як розвиненими країнами, так і тими, що розвиваються; 4) багато сфер, що їх оминули увагою у ЦРТ знайшли своє місце в ПДСР (наприклад надійна і стала енергія); 5) відчувається зміна мовних акцентів, наголос зміщується у бік інклюзивності: вираз «для всіх», відсутній у ЦРТ, з'являється в шести

нових цілях; 6) ПДСР розроблялися відразу кількома робочими групами і на кількох рівнях із консультаціями у більш ніж 100 країнах світу, на відміну від ЦРТ були розроблені технократам, які здійснювали дуже обмежені консультації з іншими зацікавленими сторонами. ЦРТ зосереджені на бідності, що розуміється як задоволення базових потреб. Вісім ЦРТ та 21 ціль були спрямовані на викорінювання крайньої бідності. Однак з часом концепція розвитку, закладена в ЦРТ змінювалася. На противагу цьому, ПДСР, передбачає ліквідацію бідності, як основної мети, 17 ПДСР та 169 цілей встановлюють ширше коло завдань, що включають екологічні, соціальні, економічні. ЦРТ фактично були повісткою дня допомоги глобального Півдня глобальному Півдню. На противагу цьому, ПДСР є глобальним порядком денних у сфері сталого розвитку. ПДСР встановлює універсальну ціль, яка встановлюється для всіх країн, а не тільки для тих, що розвиваються, іншими словами ПДСР є актуальними як для США, так і для Анголи. ЦРТ були розроблені технократам, які здійснювали дуже обмежені консультації з іншими зацікавленими сторонами, що було визнано серйозним недоліком. Консультації та обговорення при ухваленні ПДСР були набагато ширші, ніж при ЦРТ, адже ПДСР розроблялися відразу кількома робочими групами і на кількох рівнях із консультаціями у більш ніж 100 країнах світу.

У ЦРТ, так і у ПДСР є багато «нульових цілей» і занадто амбіційних цілей, на що ми б хотіли звернути увагу. Ми наводимо приклад ПДСР 8, який включає показник для моніторингу 8.1, що містить заклик до країн «підтримувати економічне зростання на одну особу населення відповідно до національних умов і, зокрема, зростання валового внутрішнього продукту на рівні не менше 7 відсотків на рік у найменш розвинених країнах». Натомість проведений нами аналіз зростання ВВП 23 найбідніших країн світу показало, що тільки 3 із них, мали середній рівень зростання ВВП вище 7%. Ми вважаємо, що надзвичайно амбітні цілі і амбітні показники моніторингу, що до них прикладаються не спрямовують дії, вони не беруть до уваги серйозні компроміси, на які слід йти у визначенні пріоритетів сталого розвитку.

Ми стверджуємо, що визначити настільки як ЦРТ, так і ПДСР вплинули на сталий розвиток складно через те, що це дуже багатогранний і складний процес. Однак, якщо проаналізувати офіційну статистику Світового банку, що стосується бідності у світі, то можна стверджувати, що прогрес у питаннях боротьби із бідністю у світі очевидний: якщо у 1981 р. рівень бідності був на рівні 42,15 %, то у 2013 р. він скоротився до 10,68 %.

ПДСР, які побудовані на надійній основі глобального консультування, в багатьох аспектах, розглянутих нами, перевернули сторінку у питаннях встановлення цілей сталого розвитку, обернуло помилкову віру у простоту встановлення цілей сталого розвитку, однак, вони знаходяться на початковій стадії своєї імплементації.

Бібліографічний список: 1. reasons the SDGs will be better than the MDGs [Electronic resource] // theguardian. – Mode of access: <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/sep/26/7-reasons-sdgs-will-be-better-than-the-mdgs>. Last access: 2016. – Title from the screen. 2. GDP growth (annual %) [Electronic resource] // The World Bank. - Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>. Last access: 2016. – Title from the screen. 3. MDGs to SDGs: Top 10 Differences [Electronic resource] // The Hunger Project. - Mode of access: <https://advocacy.thp.org/2014/08/08/mdgs-to-sdgs/>. Last access: 2016. – Title from the screen. 4. Palmer E. (2015) Introduction: The 2030 Agenda, *Journal of Global Ethics* Volume 11, 2015 - Issue 3, 262-269 C:\Oleg\YandexDisk\Green backs\The 2030 Agenda\Palmer E. (2015) Introduction The 2030 Agenda.pdf 5. Poverty headcount ratio at \$1.90 a day (2011 PPP) (% of population) [Electronic resource] // The World Bank. - Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?locations=1W&start=1981&end=2013&view=chart>. Last access: 2016. – Title from the screen. 6. Pronk J. (2015) From post 1945 to post 2015, *Journal of Global Ethics*, Volume 11, 2015 - Issue 3, 366-380 C:\Oleg\YandexDisk\Green backs\The 2030 Agenda\Pronk J. (2015) From post 1945 to post 2015.pdf 7. Razav S. (2016) The 2030 Agenda: challenges of implementation to attain gender equality and women's rights, *Gender & Development*, Volume 24, 2016 - Issue 1: Sustainable Development Goals, 25-41 C:\Oleg\YandexDisk\Green backs\The 2030 Agenda\Razav S. (2016) The 2030 Agenda gender equality and women's rights.pdf 8. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 [Electronic resource] // The United Nations. - Mode of access: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&referer=http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/&Lang=E. Last access: 2016. – Title from the screen. 9. Sakiko F.-P. (2016) From the Millennium Development Goals to the Sustainable Development Goals: shifts in purpose, concept, and politics of global goal setting for development, *Gender & Development*, Volume 24, 2016 - Issue 1: Sustainable Development Goals, 43-52 C:\Oleg\YandexDisk\Green backs\The 2030 Agenda\Fukuda-Parr S. (2016) From the Millennium Development Goals to the Sustainable Development Goals.pdf 10. Sakiko F.-P., Hulme D. (2011) International norm dynamics and

the ‘end of poverty’: understanding the millennium development goals’, *Global Governance* 17(1): 17–36 .11. Stewart F. (2015) The Sustainable Development Goals: a comment, *Journal of Global Ethics*, Volume 11, 2015 - Issue 3, 288-293 C:\Oleg\YandexDisk\Green backs\The 2030 Agenda\Stewart F. (2015) The Sustainable Development Goals a comment.pdf 12. Sustainable Development Agenda [Electronic resource] // The United Nations. - Mode of access: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals>. Last access: 2016. – Title from the screen. 13. Tasch B. (2015) The 23 poorest countries in the world [Electronic resource] // The World Bank. - Mode of access: <http://www.businessinsider.com/the-23-poorest-countries-in-the-world-2015-7>. Last access: 2016. – Title from the screen. 14. United Nations Millennium Declaration [Electronic resource] // United Nations. - Mode of access: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>. Last access: 2016. – Title from the screen. 15. Wisor S. (2012) After the MDGs: Citizen Deliberation and the Post-2015 Development Framework, *Ethics and International Affairs*, 26 (1): 113–133 C:\Oleg\YandexDisk\Green backs\The 2030 Agenda\Wisor S. (2012) After the MDGs.pdf 16. Wisor S. (2015) On the structure of global development goals, *Journal of Global Ethics*, Volume 11, 2015 - Issue 3, 280-287 C:\Oleg\YandexDisk\Green backs\The 2030 Agenda\Wisor S. (2015) On the structure of global development goals,.pdf

Устик Т.В. Сравнительная характеристика Целей развития тысячелетия (2000-2015) и повестки дня в области устойчивого развития на период до 2030 года (2016-2030). В статье проведено сравнение Целей развития тысячелетия и Повестки дня в области устойчивого развития до 2030 по широкому кругу признаков, с целью определения различий между ними и определения динамики изменений целей устойчивого развития. В результате исследования выявлено несколько основных различий между двумя наборами целей: 1) ПДUR предполагает не сокращение бедности, а ее искоренение (установление нулевых целей), 2) цели ПДUR (в отличие от ЦРТ) являются универсальными и могут применяться как развитыми странами, так и развивающимися; 3) многие сферы, которые обошли вниманием ЦРТ нашли свое место в ПДUR (например надежная и устойчивая энергия) 4) в ПДUR упор смещается в сторону инклюзивности: выражение «для всех», отсутствующее в ЦРТ, появляется в шести новых целях; 5) ПДUR разрабатывались сразу несколькими рабочими группами и на нескольких уровнях с консультациями в более чем 100 странах мира, в отличие от ЦРТ , разработанными технократам с проведением ограниченных консультаций с другими заинтересованными сторонами. Мы утверждаем, что определить

влияние как ЦРТ, так и ПДСР на устойчивое развитие сложно из-за того, что это очень многогранный и сложный процесс. Однако, если проанализировать официальную статистику Всемирного банка, касающуюся бедности в мире, то можно утверждать, что прогресс в вопросах борьбы с бедностью в мире очевиден: если в 1981 году уровень бедности был на уровне 42,15%, то в 2013 году он сократился до 10,68%.

Ключевые слова: устойчивое развитие, программа устойчивого развития, цели развития тысячелетия, глобальное партнерство, устойчивое развитие окружающей среды

Ustik T.V. Comparative analysis of Millennium Development Goals (2000-2015) and Sustainable Development Goals (SDGs) (2016-2030). The article compares the Millennium Development Goals (MDGs) to the Sustainable Development Goals (SDGs) outlined in The 2030 Agenda for Sustainable Development in a wide range of areas, in order to determine the differences between them and gauge the dynamics of change in global sustainable development goals' setting. The study found several key differences between the two sets of goals: 1) SDGs aim not reduce poverty but at its eradication, 2) SDGs (unlike MDGs) are universal and might be applied to both developed and developing countries; 3) many areas neglected in MDGs have been added to SDGs (like reliable and clean energy); 4) SDGs emphasizes shifts toward inclusiveness: the phrase "for all" not to be found in the MDGs, appears in six new goals; 5) SDGs have been developed by several working groups and at several levels with consultations in more than 100 countries, unlike the MDGs produced by technocrats who performed very few limited consultation with other stakeholders. We argue that to establish impact of MDGs and SDGs on sustainable development is difficult undertaking if any due to its multifaceted environment and complex process. However, based on the official statistics of the World Bank concerning the poverty in the world, it can be argued that progress in the fight against poverty in the world is clear: from 1981 the poverty rate fallen from 42.15 % to 10.68 % in 2013.

Keywords: sustainable development, sustainable development program, Millennium Development Goals, global partnership, environmental sustainability.

Стаття надійшла до редакції: 6.05.2017 р